חשבון הנפש אחרי הפניית העורף של טראמפ

written by פרופ' זכי שלום | 17.06.2026

מסופר שכאשר גולדה מאיר נפגשה עם הנשיא ג'ון קנדי בראשית שנות השישים, עלתה ביניהם שאלת הצורך של ישראל ביכולת הרתעה אסטרטגית עצמאית. לפי אחת הגרסאות, קנדי שאל מדוע ישראל זקוקה לכך אם יובטח לה שארצות הברית תבוא לעזרתה במקרה של סכנה קיומית.

כאשר לנגד עיניה מפת ישראל המצומקת שלפני מלחמת ששת הימים שאלה גולדה מאיר את הנשיא: ומה יקרה אדוני הנשיא, אם הנשיא יהיה בדיוק בחופשה משפחתית הרחק מן הבית הלבן? עד שיבין את המצב, יחזור לוושינגטון ויקבל החלטה ישראל עלולה כבר לחדול מלהתקיים.

בין אם הסיפור מדויק ובין אם לאו, הוא מבטא אמת יסודית שעמדה בבסיס תפיסת הביטחון הישראלית: מדינת ישראל חייבת להיות מסוגלת להגן על עצמה בכוחות עצמה. לא משום שאינה זקוקה לבעלי ברית, אלא משום שברגע האמת האחריות הראשונה והאחרונה לביטחונה מוטלת עליה בלבד.

מתוך תפיסה זו נבנתה דוקטרינת הביטחון הישראלית. היא התבססה על מודיעין איכותי, יוזמה, מכה מקדימה, העברת המלחמה במהירות לשטח האויב, חתירה להכרעה מהירה ושמירה על חופש פעולה מרבי.

אלא שבמשך השנים חלה שחיקה רבה בתפיסת הביטחון הראשונית של ישראל. הלגיטימציה לפעולה יזומה נחלשה, והתלות בתמיכה בינלאומית גברה. במקום תפיסת ההכרעה הופיעו תפיסות של הכלה, ניהול סכסוך והמתנה. מחיר השינוי התגלה כבר במלחמת יום הכיפורים, כאשר ישראל נמנעה ממכת מנע מחשש לפגיעה ביחסיה עם ארצות הברית.

עלינו להודות, רבים בישראל ציפו מדונלד טראמפ ליחס שונה. לאחר כהונתו הראשונה, שבה הפגין תמיכה חסרת תקדים בישראל, רבים ראו בו בעל ברית שיעמוד לצידה ללא היסוס בעיקר מול מפלצת הרשע שבנתה איראן מסביב לישראל. הוא עצמו חזר והדגיש שאיראן אינה מסכנת רק את ישראל אלא גם את ארצות הברית. לכן האכזבה גדולה כאשר נדמה שהבית הלבן מגלה מגמה רופסת-משהו מול איראן, משתמש בביטויי לשון פוגעניים כלפי ישראל וראש הממשלה שעמו רקם הנשיא מערכת יחסים קרובה, חסרת תקדים בדיפלומטיה הבינלאומית המודרנית. מעל לכל, קשה להבין מדוע מבקש הנשיא להגביל את חופש הפעולה הישראלי במערכה נגד החיזבאללה ארגון שרצח מאות חיילים ואזרחים של ארצות הברית.

בשעה קודרת זו ראוי לנו לקרוא מחדש את נאומו המונומנטאלי של הרמטכ"ל, משה דיין על קברו של רועי רוטנברג בנחל עוז ב-1956. על רקע פעילות המסתננים לאורך הגבולות ובתוך

ישראל, התעצמותה המהירה של מצרים והמדיניות הפייסנית של הנשיא אייזנהאור כלפי הנשיא נאצר, קרא משה דיין להנהגה ולציבור לעשות חשבון נפש נוקב עם עצמנו במקום ללכת בדרך הקלה של האשמת "שגרירי הצביעות המתחסדת" כלשונו במערכת הבינלאומית.

אולי גם עכשיו מול תחושת האכזבה הקשה מן הממשל האמריקני עלינו לעשות חשבון נפש עם עצמנו: לכל אורך העימות המלחמתי של ישראל העניק לנו הנשיא טראמפ חופש פעולה מלא. לעתים נראה היה לנו שהוא ממש מרחיק לכת. הוא זה שדיבר על החזרת איראן לעידן האבן. הוא זה שדיבר על פגיעה בתשתיות הכלכליות של איראן; הוא זה שהזהיר את החמאס והחיזבאללה ש"אש הגהינום" תרד עליהם אם לא יקבלו את דרישותיו. הוא זה שאיים בתגובות קשות על החמאס, ובמידה רבה בזכותו זכינו להחזיר את כל החטופים.

האם ניצלנו כראוי את חופש הפעולה המלא שהעניק לנו ממשל טראמפ, תוך שהוא מתמודד עם גורמי אופוזיציה חזקים בזירה הבינלאומית והפנים האמריקנית? האם הערכנו נכון את משקלו של מימד הזמן שפעם, בעבר, היה בעל חשיבות עליונה בתפיסת הביטחון של ישראל? האם חתרנו להכרעה כפי שהנחו אותנו "הדורות הראשונים"?

התבטאותו הקשה וחסרת האחריות של הנשיא טראמפ, שממנה משתמע שצבא סוריה יוכל לפעול ביעילות רבה יותר מאתנו בלבנון, דוקרת בנו כמדקרות חרב. וטוב שכך. מותר לנו לכעוס על הנשיא האמריקני. אבל כעס אינו מדיניות. ואסור שימנע מאתנו את המשימה העיקרית המוטלת לפתחנו לפשפש היטב במעשינו ובמחדלינו בשנתיים וחצי האחרונות.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 17 ביוני 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.